

Nr 65

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående miljövärdplan och miljövärdens organisation m. m.

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner:

dels 1971: 28 av herr Helén m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att en parlamentarisk beredning tillsätts med uppgift att med utgångspunkt från aktuellt utredningsmaterial framlägga en plan för hur det fortsatta miljöpolitiska arbetet skall bedrivas med avseende på bl. a. prioritering, styrningsmedel, forskning och tidsplaner samt att beredningen därvid särskilt måtte beakta möjligheterna att använda avgifter som ett miljöpolitiskt medel,

dels 1971: 76 av herr Hedlund m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om utarbetande av ett miljöpolitiskt handlingsprogram på grundval av det 21-punktersprogram som i motionen presenterats,

dels 1971: 77 av herr Hedlund m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om att riktlinjer utarbetas för samhällets åtgärder i fråga om samspelet mellan jordbruk, natur och miljö grundade på ett i motionen presenterat program,

dels 1971: 211 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anholda

a) att en utredning tillsätts med uppgift att granska miljövärdens organisation, planläggning och prioritering med särskild hänsyn tagen till behovet av internationellt samarbete,

b) om en översyn av miljövärdens organisation, ansvarsfördelning mellan olika organ och kontrollmöjligheter av att bestämmelserna följs,

c) om förslag till sådana ändringar av den kommunala lagstiftningen att kommunerna kan åläggas att upprätta teknisk-hygieniska miljövärdprogram i enlighet med vad i motionen anförts, samt

d) att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att översiktligt beräkna miljövärdens olika kostnader samt överse dess målsättning, prioritering mellan olika sektorer och kostnadsfördelningen mellan skilda intressenter.

Utskottet har i bilaga 1 till sitt betänkande 1971: 55 redovisat inhämtade gemensamma yttranden, dels över motionen 1971: 413 om en institution för avfallsforskning vid lantbrukshögskolan och dels över

motionen 1971: 28 vad gäller avsnittet om en plan för möljövårdsarbetet till den del som återfinns under rubriken »nedskräpning», motionen 1971: 76 vad gäller punkten 11 i det program som angivits i motionen om ett miljöpolitiskt handlingsprogram och motionen 1971: 77 vad gäller den del som återfinns under rubriken »Välsåndsavfallet är ett hot mot naturen» jämte med anknytning härtill i motionen framförda önskemål, från statens naturvårdsverk, lantbrukshögskolan, statens råd för skogs- och jordbruksforskning, veterinärstyrelsen, statens veterinärmedicinska anstalt, veterinärhögskolan, statens bakteriologiska laboratorium, socialstyrelsen, skogshögskolan, statens institut för folkhälsan, Ingenjörsvetenskapsakademien och nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet.

Utskottet

I förevarande motioner upptas dels frågor om en plan för möljövårdsarbetet och om ett miljöpolitiskt handlingsprogram (mot. 1971: 28 och 1971: 76), dels frågor om möljövårdens organisation (mot. 1971: 211), dels frågor om åtgärder beträffande samspelet mellan jordbruk, natur och miljö (mot. 1971: 77).

Frågor om miljöpolitiska program av den art som avses i motionerna 1971: 28 och 1971: 76 har i anledning av väckta motioner behandlats av riksdagen vid flera tillfällen, bl. a. år 1969 och år 1970. I utlåtande över motioner i ämnet vid 1969 års riksdag anförde tredje lagutskottet (3LU 1969: 37), som inhämtat yttrande över motionerna från naturvårdsverket, bl. a. att ett möljövårdspolitiskt program av den typ som motionärerna tänkt sig med hänsyn till den snabba utvecklingen nödvändigtvis måste vara mycket allmänt hållet för att inte på alltför kort tid bli inaktuellt. Det låg nära till hands att det därigenom huvudsakligen skulle komma att innehålla de synpunkter på mål och medel som genom samhällets åtgärder och den allmänna möljövårdsdebatten redan var allmänt godtagna. Lagstiftningen på området utgjorde jämte myndigheternas instruktioner och förarbetena härtill samhällets program för möljövårdsarbetet. Genom möljövårdsberedningen hade vidare förutsättningar skapats för den långsiktiga samlade bedömningen av hela möljövårdsområdet. I likhet med naturvårdsverket ansåg tredje lagutskottet att behov av ett särskilt möljövårdspolitiskt program inte förelåg. En effektivare form av möljövårdsplanering än motionärerna föreslagit ansågs det miljöpolitiska programarbete vara som naturvårdsverket hade att driva såsom central och ledande myndighet på möljövårdsområdet och som skulle ligga till grund för de möljövårdande myndigheternas mera långsiktiga agerande. Utskottet avstyrkte yrkandena om utarbetande av ett särskilt möljövårdspolitiskt program. Riksdagen följde utskottets förslag.

Även vid 1970 års riksdag behandlades motioner om ett möljövårdsprogram. Ärendet bereddes av allmänna beredningsutskottet (ABU 1970:

69). I över motionerna inhämtat yttrande erinrade naturvårdsverket bl. a. om det arbete som föregått 1969 års miljöskyddslagstiftning. Verket ansåg tiden ännu inte mogen för en ny utredning i inventerings- och planeringssyfte. Denna uppfattning grundades på mängden av pågående utrednings- och undersökningsarbete, varav en betydande del ännu fick sägas befinna sig i ett inledande skede. Därmed avsågs inte bara de offentliga utredningarna på miljövårdsområdet — t. ex. miljökontrollutredningen, översynen av naturvårdslagen, fritidsutredningen, jaktutredningen samt bygglagutredningen och vattenlagsutredningen — utan också det arbete, som med anledning av uppdrag av Kungl. Maj:t eller med utgångspunkt i naturvårdsverkets instruktion bedrevs inom verket i arbetsgrupper och liknande, ofta i samverkan med andra myndigheter, med industrin och med organisationer. En utredning av det slag motionärerna förordade skulle enligt verkets uppfattning tvingas invänta resultaten av andra utredningar. Verket ansåg att en målsättnings- och planeringsdiskussion utan kännedom om en betydande del av dessa utredningsresultat måste leda till ett program av alltför allmän karaktär — närmast en sammanfattning av redan tämligen accepterade riktlinjer och mål. Utskottet anslöt sig till naturvårdsverkets uppfattning och avstyrkte motionerna. Riksdagen beslöt i enlighet med allmänna beredningsutskottets förslag.

I anledning av de nu aktuella yrkandena i motionerna 1971: 28 och 1971: 76 får utskottet anföra att frågor av betydande principiell räckvidd vad gäller planeringen på miljövårdsområdet kommer att prövas av en nyligen tillsatt utredning. Chefen för jordbruksdepartementet har sålunda tillkallat sakkunniga för utredning rörande kostnaderna för miljövården. I direktiven för utredningen anför departementschefen att kraven på ökade resurser för miljövard och de därmed sammanhängande prioriteringsproblemen samt frågan om fördelningen av kostnadsansvaret för olika miljövardande åtgärder kommer att kräva ökad uppmärksamhet under de närmaste åren. Med hänsyn härtill är det angeläget att miljövårdsinsatsernas ekonomiska förutsättningar och konsekvenser i skilda avseenden närmare undersöks. Försättningsvis understryks i direktiven bl. a. den stora betydelsen av att de frågor som rör avvägning och prioritering mellan olika åtgärder kan belysas. Detta innebär att inte bara kostnaderna utan också effekten av olika insatser behöver studeras. De sakkunniga bör i detta sammanhang kartlägga vilka metoder som finns för att mäta effekterna av olika miljövårdsåtgärder. I direktiven tas också frågan om miljövardspolitikens medel upp. Därom anføres bl. a. att de medel som hittills använts främst varit lagstiftning och ekonomiska stödåtgärder men att från vissa håll framhållits att även olika former av avgifter på miljöfarlig verksamhet bör prövas. Det uttalas att de sakkunniga bör — mot bakgrund av de mål som gäller för miljö-

vårdspolitiken — analysera effekterna av olika avgiftssystem och de problem som är förenade med sådana system.

Såvitt utskottet kunnat finna kommer olika för syftet med motionerna 1971: 28 och 1971: 76 betydelsefulla problem sålunda under prövning. Spörsmålen om prioritering och om styrningsmedel, däribland miljövårdsavgifter, är f. ö. direkt upptagna i det i motionen 1971: 28 framställda yrkandet. Med hänsyn härtill och mot bakgrunden av riksdagens tidigare ställningstaganden till frågan om miljöpolitiska handlingsprogram finner utskottet motionerna 1971: 28 och 1971: 76 inte påkalla någon särskild riksdagens åtgärd.

I motionen 1971: 211 föreslås en granskning av miljövårdsforskningens organisation m. m. med särskild hänsyn till det internationella samarbetet. Det framförs vidare förslag om en översyn av miljövårdens organisation, ansvarsfördelning mellan olika organ och kontrollmöjligheter av att bestämmelserna följs och om sådana ändringar av den kommunala lagstiftningen att kommunerna kan åläggas att upprätta teknisk-hygieniska miljövårdsprogram. Slutligen hemställs om en parlamentarisk utredning med uppgift att översiktligt beräkna miljövårdens olika kostnader samt överse dess målsättning, prioritering mellan olika sektorer och kostnadsfördelningen mellan skilda intressenter.

Vad först gäller det förslag som berör miljövårdsforskningen vill utskottet erinra om att den övervägande delen av miljövårdsforskningen i Sverige bedrivs med stöd av medel som fördelas av naturvårdsverkets forskningsnämnd. Verkets forskningsskretariat handlägger ansökningar rörande forskningsprojekt samt samordnar och följer forsknings- och undersökningsverksamheten inom och utom landet. Bakgrunden till att forskningsfrågorna anförtratts naturvårdsverket är att dessa frågor och de praktiska frågorna ansetts böra handläggas inom samma organ. Nämnden har varit i funktion en relativt kort tid och det är enligt utskottets mening ännu för tidigt att ifrågasätta en omorganisation. I anledning av att motionärerna understrukit behovet av internationellt samarbete inom forskningen får utskottet anföra att i Sveriges nationalrapport till FN rörande den mänskliga miljön framförts förslag om ökning och internationell samordning av miljövårdsforskningen. Utskottet finner inte anledning föreslå någon riksdagens åtgärd i anledning av det nu berörda motionsyrkandet.

Vad gäller yrkandet beträffande miljövårdskostnaderna och deras fördelning samt miljövårdens organisation m. m. får utskottet hänvisa till vad utskottet nyss anført rörande den nyligen tillsatta miljövårdsutredningen. Beträffande yrkandena i övrigt i motionen 1971: 211 vill utskottet erinra om att frågan om kommunernas medverkan i miljövårdsarbetet tidigare vid ett flertal tillfällen behandlats av riksdagen, senast under vårsessionen 1971 (JoU 1971: 21). Härvid har motionsyrkanden som ligger nära vad som framförts i förevarande sammanhang lämnats

utan åtgärd av riksdagen. Utskottet finner i enlighet härmed inte heller de här ifrågavarande yrkandena i motionen 1971: 211 behöva föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1971: 77 slutligen föreslås att riktlinjer utarbetas för samhällets åtgärder i fråga om samspelet mellan jordbruk, natur och miljö.

Utskottet vill erinra om att den av naturvårdsverket år 1968 tillsatta arbetsgruppen för utredning av frågor om landskapsvård i samband med jordbruksrationalisering i slutet av år 1970 avgivit en rapport, »Landskapsvård i odlingsbygder», med förslag till landskapsvårdande åtgärder.

Som riktlinjer för gruppens verksamhet gällde att den skulle utarbeta rapporteringssystem, som belyser nedläggningstakten och nedläggningens omfattning, från naturvårdssynpunkt prioritera såväl bestående som icke bestående jordbruksområden, ge förslag till metoder för öppethållande, belysa kostnads- och finansieringsproblem samt tänkbara konflikter, inte minst ekonomiska konflikter med de bestående jordbruken, samt utarbeta förslag till samarbetsformer mellan olika instanser. I enlighet härmed har i rapporten föreslagits en rad åtgärder syftande bl. a. till att områden i vikande odlingsbygder skall kunna hållas öppna. Rapporten har remissbehandlats och är nu under prövning inom jordbruksdepartementet. Förslag i anledning härav torde därför komma att föreläggas riksdagen. Utskottet anser att resultatet av den pågående prövningen av här berörda frågor bör avvaktas och är därför inte berett att förorda någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1971: 77.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att motionerna 1971: 28, 1971: 76, 1971: 77 och 1971: 211 i den mån de inte kan anses besvarade med vad utskottet i det föregående anfört inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 november 1971

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Hedström (s), Magnusson i Grebbestad (s), fru Lindberg (s), herrar Takman (vpk), Johansson i Holmgården* (c), Berndtsson i Bokenäs (fp), Andersson i Storfors (s), Bergqvist* (s), Leuchovius* (m), Persson i Heden* (c) och fru Anér (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

